

TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ ÖABT DENEME SINAVI: DİL BİLGİSİ VE DİL BİLİMİ

Öğrenme Hedefi: Türkçe Öğretmenliği ÖABT formatında; genel dil bilimi kavramları, ses bilgisi, biçim bilgisi, sözcük türleri, cümle bilgisi ve anlam bilimi konularında bilgi düzeyini ölçme ve analiz etme.

GENEL DİL BİLİMİ VE SES BİLGİSİ

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

1. Modern dil biliminin kurucusu kabul edilen Ferdinand de Saussure'ün ortaya koyduğu temel ikiliklerden hangisi, dilin kurallar sistemini değil, bireysel gerçekleşmesini ifade eder?

- a) Gösteren - Gösterilen ayrımı
- b) Eş zamanlılık - Art zamanlılık ayrımı
- c) Dil - Söz ayrımı
- d) Derin yapı - Yüzey yapı ayrımı
- e) Bağıntısızlık ilkesi

Cevap: C

Saussure'e göre "Dil" (langue) toplumsal bir sistemdir, "Söz" (parole) ise bu sistemin birey tarafından her seferinde farklı şekilde gerçekleştirilmesidir.

2. Ural-Altay dil ailesi teorisine göre aşağıdakilerden hangisi Altay dilleri kolu içerisinde değerlendirilen bir dil çifti değildir?

- a) Türkçe - Moğolca
- b) Fince - Macarca
- c) Türkçe - Arapça
- d) Mançuca - Tunguzca
- e) Korece - Japonca (Tartışmalı)

Cevap: C

Türkçe, Ural-Altay dil ailesinin Altay kolundadır; ancak Arapça, Hami-Sami dil ailesine mensuptur.

3. Roman Jakobson tarafından tanımlanan dilin işlevlerinden hangisi, iletinin doğrudan doğruya kendisiyle ilgilidir ve sanat metnlerinde baskındır?

- a) Göndergesel işlev
- b) Heyecana bağlı işlev
- c) Alıcıyı harekete geçirme işlevi
- d) Şiirsel (Sanatsal) işlev
- e) Üst dil işlevi

Cevap: D

Şiirsel (sanatsal) işlev, iletinin kendisinde yoğunlaştığı ve estetik kaygının ön planda olduğu işlevdir.

4. "Dar" sözcüğüne "-cık" eki getirildiğinde oluşan "daracak" sözcüğündeki ses olayı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Ünlü düşmesi
- b) Ünsüz benzeşmesi
- c) Ünlü türemesi
- d) Ünsüz türemesi
- e) Ünlü daralması

Cevap: C

Sözcük köküne getirilen ek sırasında arada yeni bir ünlünün ortaya çıkmasına "ünlü türemesi" denir (dar-a-cık).

SES BİLGİSİ VE BİÇİM BİLGİSİ (SORU 5-8)

SES VE BİÇİM BİLGİSİ

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

5. Aşağıdaki sözcüklerden hangisinde şimdiki zaman eki (-yor) etkisiyle gerçekleşen bir ünlü daralması yoktur?

- a) Geliyor
- b) Anlıyor
- c) Bekliyor
- d) Söylüyor
- e) İzliyor

Cevap: A

"Gel-i-yor" sözcüğündeki "i" yardımcı ünlüdür. Diğerlerinde ise (anla-, bekle-, söyle-, izle-) kök sonundaki geniş ünlüler daralmıştır.

6. "Kitapçıdan" sözcüğündeki ses olayları için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- a) Yalnızca yumuşama vardır.
- b) Hem benzeşme hem yumuşama vardır.
- c) Yalnızca benzeşme vardır.
- d) Ses olayı yoktur.
- e) Ünlü düşmesi vardır.

Cevap: C

"Kitap-çı" sözcüğünde f-s-t-k-ç-ş-h-p ile biten kelimeye c-d-g ile başlayan ek geldiği için ünsüz benzeşmesi (sertleşmesi) vardır.

muratvuranlar.com

7. Aşağıdaki sözcüklerden hangisinde ünsüz benzeşmesi (sertleşmesi) kuralına aykırı bir kullanım vardır?

- a) Ağaçtan
- b) Çiçekte
- c) Yurtdaş
- d) Simitçi
- e) Asmıştik

Cevap: C

"Yurt-daş" kelimesinde "d" sesi "t"ye dönüşerek "Yurttaş" olmalıydı. Bu kullanım benzeşme kuralına aykırıdır.

8. Dildeki en küçük anlamlı birimleri (kök ve ekleri) inceleyen dil bilimi alt dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Fonetik (Ses Bilimi)
- b) Morfoloji (Biçim Bilimi)
- c) Sentaks (Söz Dizimi)
- d) Semantik (Anlam Bilimi)
- e) Pragmatik (Edim Bilim)

Cevap: B

Morfoloji, kelimelerin yapısını, köklerini, eklerini ve kelime türetme yöntemlerini inceleyen bilim dalıdır.

BİÇİM BİLGİSİ VE SÖZCÜK TÜRLERİ (SORU 9-12)

BİÇİM VE SÖZCÜK TÜRLERİ

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

9. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi yalnızca çekim eki almıştır?

- a) Öğrenci
- b) Bilgi
- c) Gözlük
- d) Evden
- e) Yazıcı

Cevap: D

"Ev-den" sözcüğündeki "-den" ayrılma durum ekidir ve çekim ekidir. Diğerleri yapım eki almıştır.

10. "Huzurevi" birleşik sözcüğü hangi yolla oluşmuştur?

- a) Sıfat tamlaması yoluyla
- b) İsim tamlaması yoluyla
- c) İki fiilin birleşmesiyle
- d) Anlam kayması yoluyla
- e) Tür kayması yoluyla

Cevap: B

Huzur evi (Belirtisiz isim tamlaması kalıbıyla oluşmuş birleşik isimdir).

muratvuranlar.com

11. Dil biliminde tek başına anlamı olmayan, ancak cümle içinde görev yapan birimlere (eklere) ne ad verilir?

- a) Serbest biçimbirim
- b) Bağımlı biçimbirim (Ek)
- c) Türetimsel biçimbirim
- d) Sözlüksel biçimbirim
- e) Sıfır biçimbirim

Cevap: B

Bağımlı biçimbirimler, tek başlarına kelime olamayan, ancak kelimelere eklenerek anlam veya görev kazanan birimlerdir.

12. "Koşarak yanıma geldi." cümlesindeki "koşarak" sözcüğü tür bakımından aşağıdakilerden hangisidir?

- a) İsim-fiil (Mastar)
- b) Sıfat-fiil (Ortaç)
- c) Zarf-fiil (Ulaç)
- d) Çekimli fiil
- e) Yardımcı fiil

Cevap: C

"-arak/-erek" eki alan sözcük, fiili durum yönünden nitelediği için zarf-fiildir.

SÖZCÜK TÜRLERİ VE CÜMLE BİLGİSİ (SORU 13-16)

SÖZCÜK VE CÜMLE BİLGİSİ

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

13. "Herkes bu konuyu biliyor." cümlesindeki "herkes" sözcüğünün türü nedir?

- a) Kişi zamiri
- b) İşaret zamiri
- c) Belgisiz zamir
- d) Soru zamiri
- e) İyelik zamiri

Cevap: C

"Herkes", varlıkların yerini belli belirsiz tuttuğu için belgisiz zamirdir.

14. "Mavi denizleri çok severim." cümlesindeki "mavi" sözcüğünün türü nedir?

- a) Niteleme sıfatı
- b) İşaret sıfatı
- c) Sayı sıfatı
- d) Belgisiz sıfat
- e) Unvan sıfatı

Cevap: A

İsmi renk, şekil, durum yönünden niteleyen "mavi" sözcüğü niteleme sıfatıdır.

muratvuranlar.com

15. "Gibi, kadar, için" gibi sözcükler tek başlarına anlamlı olmayan, cümle içinde anlam ilgisi kuran hangi türe aittir?

- a) Edat
- b) Bağlaç
- c) Zarf
- d) Zamir
- e) Sıfat

Cevap: A

Edatlar (ilgeç), tek başlarına anlamlı olmayıp eklendiği sözcüklerle öbekleşerek anlam kazanan sözcüklerdir.

16. "Gelmışti" fiilinin zaman/çekim özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Basit çekimli fiil
- b) Birleşik zamanlı fiil (Hikaye)
- c) Birleşik zamanlı fiil (Rivayet)
- d) Birleşik zamanlı fiil (Şart)
- e) Ek-fiil almış isim

Cevap: B

"Gel-miş-ti" (Öğrenilen geçmiş zamanın hikayesi) olduğu için birleşik zamanlı fiildir.

CÜMLE BİLGİSİ VE ANLATIM BOZUKLUKLARI (SORU 17-20)

CÜMLE VE ANLATIM

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

17. "Öğrenciler kütüphanede çalışıyor." cümlesinin öge dizilişi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Özne - Nesne - Yüklem
- b) Özne - Yer Tamlayıcısı - Yüklem
- c) Nesne - Zarf Tamlayıcısı - Yüklem
- d) Özne - Zarf Tamlayıcısı - Yüklem
- e) Zarf Tamlayıcısı - Özne - Yüklem

Cevap: B
Öğrenciler (Özne), kütüphanede (Yer Tamlayıcısı), çalışıyor (Yüklem).

18. "Eve gelince hemen uyudu." cümlesi yapısına göre hangi türdedir?

- a) Basit cümle
- b) Birleşik cümle (Girişik)
- c) Sıralı cümle
- d) Bağlı cümle
- e) Eksiltili cümle

Cevap: B
İçinde fillimsi (-ince) bulunan ve tek yüklemi olan cümleler girişik birleşik cümledir.

muratvuranlar.com

19. "Onu çok seviyoruz ve her konuda güveniyoruz." cümlesindeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Nesne eksikliği
- b) Yer tamlayıcısı eksikliği
- c) Özne-yüklem uyumsuzluğu
- d) Tamlayan eksikliği
- e) Çatı uyumsuzluğu

Cevap: B
"Ona güveniyoruz" şeklinde bir yer tamlayıcısı getirilmelidir. Cümlede yer tamlayıcısı eksikliği vardır.

20. Nesne alamayan, "onu" zamiriyle birlikte kullanılamayan fiillere ne ad verilir?

- a) Geçişli fiil
- b) Geçişsiz fiil
- c) Oldurgan fiil
- d) Ettirgen fiil
- e) Dönüştürücü fiil

Cevap: B
Geçişsiz fiiller nesne alamazlar (koşmak, uyumak gibi).

ANLAM BİLİMİ VE DİL BİLİMİ KURAMLARI (SORU 21-24)

ANLAM VE KURAM

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

21. Dil biliminde "Sentaks" (Söz Dizimi) alanının temel çalışma konusu nedir?

- a) Sözcüklerin kökenini incelemesi
- b) Cümle yapısını ve öğelerin dizilimini incelemesi
- c) Sözcüklerin anlamını incelemesi
- d) Seslerin fiziksel özelliklerini incelemesi
- e) Dilin sosyal bağlamını incelemesi

Cevap: B

Sentaks, kelimelerin cümle oluşturmak üzere hangi kurallarla bir araya geldiğini inceler.

22. Bir sözcüğün temel anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama ne denir?

- a) Mecaz anlam
- b) Yan anlam
- c) Terim anlam
- d) Eş seslilik
- e) Çok anlamlılık

Cevap: A

Mecaz anlam, sözcüğün gerçek anlamından tamamen sıyrılarak kazandığı yeni ve soyut anlamdır.

23. Dilin kullanımında, sözcüklerin sözlük anlamı dışında fiziksel ve sosyal çevreye göre kazandığı değere ne ad verilir?

- a) İletişim ortamı
- b) Bağlam (Context)
- c) Gönderici
- d) Kanal
- e) Dönüt (Feedback)

Cevap: B

Bağlam, bir dilsel birimin içinde kullanıldığı fiziksel, sosyal ve zihinsel çevredir.

24. Üretici-Dönüşümsel Dil Bilgisi kuramının öncüsü olan dil bilimci kimdir?

- a) Noam Chomsky
- b) F. de Saussure
- c) Leonard Bloomfield
- d) Edward Sapir
- e) Roman Jakobson

Cevap: A

Noam Chomsky, dilin doğuştan gelen bir yeti olduğunu savunan Üretici-Dönüşümsel kuramın babasıdır.

DİL BİLGİSİ VE DİL BİLİMİ: GENEL DEĞERLENDİRME

GENEL DEĞERLENDİRME

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

25. Aşağıdakilerden hangisi Saussure'ün dil bilimsel görüşlerinden biri değildir?

- a) Dizisel ve Dizimsel ilişkiler
- b) Dil ve Söz ayrımı
- c) Art zamanlılık ve Eş zamanlılık
- d) Yönetim ve Bağlama kuramı
- e) Gösteren ve Gösterilen ayrımı

Cevap: D

Yönetim ve Bağlama (Government and Binding) kuramı Chomsky'ye aittir, Saussure'e değil.

muratvuranlar.com